

بازخورد شفاف

دکتر نیره شاه‌محمدی
تصویرگر: میثم موسوی

در بحث و تبادل نظری که با معلمان داشتیم روشن شد که یکی از هدف‌های نظام آموزشی ایجاد تغییر در ساخت‌شناختی و فرایندهای ذهنی یادگیرندگان است به گونه‌ای که دانش آموز، بتواند آنچه را در یک موقعیت فراگرفته است، در موقعیت متفاوت دیگری به کار گیرد. این خواسته با ارائه بازخوردهای دقیق و متناسب امکان پذیر است. یکی از انواع این بازخوردها بازخورد نوشتاری است. عبارات و کلمات مورد استفاده در این نوع از بازخورد مهم هستند زیرا به دانش‌آموزان در درک هدف و قصد معلم از بازخورد کمک می‌کنند و نشان می‌دهند که معلم چقدر برای کار و تلاش آن‌ها ارزش قایل است و آن‌ها را به عنوان یک فرد خودکارآمد و فعال در یادگیری می‌بیند. همچنین به دانش‌آموز کمک می‌کند تا تصمیم بگیرد چه کاری برای بهبود یادگیری خود انجام دهد و قدم بعدی او در یادگیری چیست. بنابراین لازم است معلم در هنگام استفاده از کلمات در بازخورد نوشتاری به نکات زیر توجه کند.

ویژگی

استفاده از کلمات واضح و روشن برای درک هدف معلم از بازخورد مهم است، زیرا دانش‌آموزان دارای خزانه لغات، پیشینه و تجربیات متفاوتی می‌باشند. بنابراین لازم است از جملات با کلمات و ساختار ساده استفاده شود، به سطح پیشرفت دانش‌آموز اشاره شود و نیز بررسی گردد که آیا دانش‌آموز بازخورد را درک کرده است یا نه.

امر به دانش‌آموز کمک می‌کند تا در یابد چرا کار او عالی بوده است و او را در انجام کارش راهنمایی می‌کند. بهتر است از اسامی و صفتهای توصیفی استفاده شود. درباره مفاهیم و معیارها به درستی توضیح داده شوند مانند «از املایی که نوشته‌ای، راضی‌ام. برای بهتر شدن املای بعدی، با کلمات جمله بساز.»

وضوح

بازخورد ارائه شده توسط معلم نباید خیلی کلی یا جزئی باشد. نوشتن جملاتی مانند «بیشتر بنویس» در بالای برگه هیچ راهنمایی خاصی به دانش‌آموز نمی‌دهد. او بیشتر از چه چیزی را بنویسد، به جای استفاده از جمله «این عالی است» نوشته شود «این مقدمه برای معرفی کتابت بسیار عالی است و خواننده را به خواندن آن ترغیب می‌کند» این

لحن

بازخورد نوشتاری می‌تواند به شیوه‌های مختلف، مانند اعلام نظر بر روی کار نزدیک نزدیک به شواهد آن، حاشیه‌نویسی در گوشه کار یا بر روی جلد کار برای تکالیفی که نمره‌گذاری می‌شوند، ارائه شوند. **مثال:** معلم مطالعات اجتماعی از دانش‌آموزان خود خواست تا موضوعی اجتماعی را انتخاب و در گروه‌های چهار نفره کار کنند و نتیجه کار خود را به کلاس ارائه دهند. او از دانش‌آموزان خواست: هر گروه در زمینه موضوع مورد اهمیت خود تصمیم بگیرد و درباره آن در کتابخانه به بررسی و جست‌وجو بپردازد. سپس یافته‌های خود را دسته‌بندی، منظم و به صورت تعاملی به کلاس ارائه دهد. او از طریق بارش ذهنی ویژگی‌های یک ارائه خوب را با کمک دانش‌آموزان شناسایی کرد و روی تخته نوشت و به عنوان ملاک ارزیابی کارشان در اختیارشان قرارداد و بعد از اتمام کار در کنار کار هر گروه حاشیه‌نویسی کرد «علت انتخاب موضوع کاملاً واضح و روشن بود، کلاس کاملاً از شنیدن مطالب لذت برد، تعامل چشمی شما با دانش‌آموزان خوب بود. خلاصه‌های ارائه شده به همکلاسی‌ها به انتقال معنی‌دار مفهوم کمک کرد بحث و گفت‌وگو با دانش‌آموزان و پرسش و پاسخ مناسب بود»

لحن به کیفیت، شیوه بیان بازخورد و این که پیام چگونه توسط دانش‌آموز درک می‌شود، برمی‌گردد. لحن از طریق انتخاب نوع کلمه و سبک بیان آن ارائه می‌شود. لحن پیام می‌تواند ترغیب‌کننده و الهام‌بخش و یا برعکس بازدارنده باشد. بنابراین لازم است از کلماتی استفاده شود که به دانش‌آموز به عنوان یک یادگیرنده احترام گذاشته شود مانند «من رنگ‌آمیزی زیبای شما را می‌پسندم». این جمله دانش‌آموز را دلگرم و خوشحال می‌سازد و به او انگیزه می‌دهد. تحقیر در بازخورد جایگاهی ندارد. البته هیچ‌گاه کار اشتباه دانش‌آموز نباید به خاطر تقویت عزت‌نفس تقدیر شود؛ مثلاً «کار خوبی انجام داد» زیرا دانش‌آموز فکر می‌کند هر کار با هر ویژگی قابل قبول است و برای اصلاح یادگیری خود تلاش نمی‌کند بدتر آن که او ممکن است بداند چه چیزی غلط بوده و فکر کند معلم نادان بوده و متوجه نشده است. در چنین شرایطی معلم در آینده احترام لازم را از سوی دانش‌آموز دریافت نمی‌کند. بنابراین اگر معلم در بازخورد خود اشکالات دانش‌آموز را با به کارگیری کلمات و جملات مناسب بگوید و به او پیشنهادهایی برای انجام بهتر آن ارائه دهد، باعث می‌شود مسیر یادگیری برای دانش‌آموز وضوح پیدا کند.

* منبع

Brookhart Susan M. (2008) How to give effective feedback to your students, Association for supervision and curriculum development (ASCD)